

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

кафедра адміністративного права та процесу, факультет №1

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

навчальної дисципліни *«Адміністративний процес»*
обов'язкових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 1
Протокол від 16.08.2023 №8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС (юридичних дисциплін)

Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри *адміністративного права та процесу*
(протокол від 09.08.2023 № 17)

Розробник:

1. Доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1
ХНУВС, к.ю.н., доцент Яценко В.П.

Рецензенти:

1. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Попова С. М.
2. Старший інспектор з комунікації Харківського РУП №2 ГУНП в Харківській області к.ю.н., доцент Резанов С.А.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 3							
Тема № 1: Адміністративний процес: загальна характеристика	8	2	2	0	0	4	Залік
Тема № 2: Контрольно-наглядове провадження	10	2	2	0	0	6	
Тема № 3: Провадження щодо надання адміністративних послуг	10	2	2	0	0	6	
Тема № 4: Провадження із звернень громадян	8	2	2	0	0	4	
Тема № 5: Провадження в справах про адміністративні правопорушення	18	4	2	4	0	8	
Тема № 6: Загальні засади адміністративного судочинства	10	2	2	0	0	6	
Тема № 7: Учасники судового процесу	10	4	2	0	0	4	
Тема № 8: Адміністративний позов. Судові строки	8	2	0	2	0	4	
Тема № 9. Відкриття провадження в адміністративній справі. Підготовче провадження	12	2	2	2	0	6	
Тема № 10. Судовий розгляд справи	14	4	2	2	0	6	
Тема № 11. Перегляд адміністративної справи	12	4	2	0	0	6	
Всього за семестр:	120	30	20	10	0	60	

2. Методичні вказівки до семінарських та практичних занять

Тема № 1: Адміністративний процес: загальна характеристика.

Семінарське заняття: «Адміністративний процес: загальна характеристика»

Навчальна мета заняття: сформулювати визначення поняття адміністративного; поняття адміністративно-процесуальної норми та її структура, визначити принципи та структуру процесу, сформулювати визначення поняття контрольно-наглядового провадження та його видів, особливості контрольно-наглядової діяльності; визначити суб'єктів контрольно-наглядового провадження.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки, та структура адміністративного процесу.
2. Особливості адміністративно-процесуальних норм та адміністративно-процесуальних відносин.
3. Принципи адміністративного процесу.
4. Джерела адміністративного процесу.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «адміністративного процесу», його ознаки та структуру. Окрему увагу приділивши дослідженню історії адміністративного процесу. З цією метою їм пропонується ознайомитися із змістом лекцій та рекомендованою літературою до теми.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити, що таке адміністративно-процесуальна норма та адміністративно-процесуальні відносини. Розкрити їх структуру та надати класифікацію.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі мають засвоїти поняття, принципів адміністративного процесу та розкрити зміст кожного із принципів. Слід звернути увагу на застосування принципів верховенства права, законності, гласності та відкритості під час розгляду адміністративних справ.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні проаналізувати правову базу, яка регулює порядок реалізації адміністративно-процесуальних норм. Це допоможе дати визначення «джерело адміністративного процесу», визначити класифікацію джерел, звернувши окрему увагу на кодифіковані нормативні акти.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Розкрийте: поняття адміністративного процесу, поняття джерела адміністративного процесу, поняття адміністративно-процесуальної норми та адміністративно-процесуальних відносин.
2. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) визначте завдання адміністративного процесу?

- б) дайте визначення, що таке "адміністративна процес", "адміністративне судочинство", "адміністративне провадження"? Як вони співвідносяться між собою?
- в) надайте класифікацію адміністративно-процесуальних відносин.
- г) визначте структуру адміністративно-процесуальних відносин.
- д) визначте структуру адміністративно-процесуальної норми.
- ж) надайте класифікацію адміністративно-процесуальних норм.
- з) розкрийте особливості правового регулювання адміністративного процесу.

Література: [1, С. 6-28; 8, С.10-165, 11, 14, 15, 33, 34,35,36,37].

Тема № 2: Контрольно-наглядове провадження.

Семінарське заняття: « Контрольно-наглядове провадження».

Навчальна мета заняття: сформулювати визначення поняття контрольно-наглядового провадження та його видів, особливості контрольно-наглядової діяльності; визначити суб'єктів контрольно-наглядового провадження.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та особливості контрольно-наглядового провадження
2. Принципи контрольно-наглядового провадження.
3. Види контрольно-наглядової діяльності. Стадії контрольно-наглядової діяльності
4. Суб'єкти контрольно-наглядової діяльності.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «контрольно-наглядового провадження», визначити його особливості. Необхідно з'ясувати зміст слова «контроль» та «нагляд» та визначити співвідношення

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити види принципів контрольно-наглядової діяльності та розкрити зміст кожного із принципів. Слід звернути увагу на застосування принципів верховенства права, законності, гласності та відкритості під час розгляду здійснення контролю.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі мають визначити види контрольно-наглядової діяльності. З'ясувати види стадій контрольно-наглядової діяльності, та охарактеризувати кожну з них окремо.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні визначити види суб'єктів, що здійснюють контрольно-наглядову діяльність та зокрити напрямки контрольної діяльності.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Засвойте: поняття контролю, поняття нагляду .
2. Сформулюйте відповіді на запитання:

- а) визначте ознаки контролю
- б) визначте ознаки нагляду
- в) визначте співвідношення контролю та нагляду.
- г) назвіть види контролю та особливості його реалізації?
- д) яку роль відіграє судовий контроль у забезпеченні дотримання прав та свобод громадян?
- е) які напрямки контрольно-наглядової діяльності Національної поліції України ви знаєте?
- є) яким чином здійснюється нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі?

Література: [1, С. 6-28; 8, С.10-165, 11, 14, 15, 33, 34,35,36,37].

Тема № 3: Проведення щодо надання адміністративних послуг.

Семінарське заняття:» Проведення щодо надання адміністративних послуг»

Навчальна мета заняття: сформулювати поняття адміністративної послуги, вимоги, які висуваються до адміністративних послуг, стандарти надання адміністративних послуг, контроль за наданням адміністративних послуг

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та особливості проведення щодо надання адміністративних послуг
2. Класифікація адміністративних послуг.
3. Стандарти надання адміністративних послуг
4. Організаційне забезпечення надання адміністративних послуг

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «адміністративної послуги», визначити їх особливості. Необхідно з'ясувати зміст слова «контроль» та «нагляд» та визначити співвідношення

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити види принципів контрольно-наглядової діяльності та розкрити зміст кожного із принципів. Слід звернути увагу на застосування принципів верховенства права, законності, гласності та відкритості під час розгляду здійснення контролю.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі мають визначити види контрольно-наглядової діяльності. З'ясувати види стадій контрольно-наглядової діяльності, та охарактеризувати кожен з них окремо.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні визначити види суб'єктів, що здійснюють контрольно-наглядову діяльність та розкрити напрямки контрольної діяльності.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Розкрийте: поняття адміністративних послуг, стандарти надання адміністративних послуг, контроль за наданням адміністративних послуг.
2. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) визначте соціальні послуги, що надаються в Україні?
  - б) визначте земельні послуги, які надаються в нашій державі?
  - в) за допомогою яких критеріїв оцінюється якість надання адміністративних послуг?
  - г) які види послуг надає Державна міграційна служба України?
  - д) яку роль відіграє метод адміністративного процесуального права?
  - е) які види адміністративних послуг має право надавати районна державна адміністрація?
  - є) визначте порядок надання адміністративних послуг?
  - ж) визначте види та порядок надання адміністративних послуг, що надаються Міністерством внутрішніх справ?
  - д) наведіть приклад платних та безоплатних адміністративних послуг?

Література: [1, С. 6-28; 8, С.10-165, 11, 14, 15, 33, 34,35,36,37].

Тема № 4: Провадження із звернень громадян.

Семінарське заняття: «Провадження із звернень громадян»

Навчальна мета заняття: сформулювати визначення поняття провадження із звернень громадян, поняття пропозиції, заяви, клопотання, скарги, визначте принципи здійснення провадження із звернень громадян, вимоги, що висуваються до звернень громадян

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та особливості провадження із звернення громадян.
2. Принципи провадження із звернення громадян.
3. Стадії провадження із звернення громадян.
4. Строки та порядок розгляду звернень громадян.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «провадження із звернень громадян», встановити його ознаки та правову основу здійснення провадження. Визначити види звернень, та розкрити їх зміст. З цією метою пропонується ознайомитися із змістом лекцій та рекомендованою літературою до теми.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно з'ясувати поняття та види принципів провадження зі звернень громадян, розкрити зміст даних принципів.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі мають з'ясувати види стадій провадження та розкрити їх зміст. Визначити склад учасників провадження із звернень громадян, можливість залучення до розгляду представників.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні проаналізувати порядок розгляду скарг громадян та порядок розгляду заяв і пропозицій громадян. Визначити, які існують строки розгляду звернень громадян. З'ясувати порядок та строки розгляду адвокатських запитів, депутатських звернень та депутатських запитів. Яким чином подаються та розглядаються електронні звернення?

Питання цільових виступів курсантів:

1. Розкрийте: поняття провадження із звернень громадян. Засвойте поняття: пропозиція, клопотання, заява, скарга.
2. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) визначте вимоги, які висуваються до звернень громадян?
  - б) визначте порядок розгляду анонімних звернень громадян?
  - в) визначте порядок анонімних звернень громадян в яких повідомляється про порушення антикорупційного законодавства?
  - г) визначте порядок та строки розгляду суддівських запитів?
  - д) як розглядаються звернення депутатів України?
  - е) порядок та строки розгляду адвокатських запитів?
  - є) який існує порядок розгляду електронних звернень?
  - ж) визначте відповідальність за порушення законодавства про звернення громадян?
  - д) що є публічною інформацією?
  - з) розкрийте особливості діловодства із звернень громадян?

Література: [1, С. 6-28; 8, С.41-84, 11, 14, 15, 33, 34,35,36,37].

Тема № 5: Провадження у справах про адміністративні правопорушення

Семінарське заняття: «Провадження у справах про адміністративні правопорушення»

Навчальна мета заняття: проаналізувати норми КУпАП, з'ясувати сутність та зміст провадження в справах про адміністративні правопорушення, визначити склад учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення, з'ясувати алгоритм дій уповноваженої особи на кожній стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, навчитися складати процесуальні документи.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття, ознаки та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення.
2. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення та учасники провадження в справах про адміністративне правопорушення.
3. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративне правопорушення.
4. Стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні визначити поняття «провадження в справах про адміністративне правопорушення», встановити його ознаки та розкрити зміст принципів, що регулюють дану сферу. З цією метою пропонується ознайомитися із змістом лекцій та рекомендованою літературою до теми.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам вищої освіти необхідно з'ясувати види органів, які наділені правом розглядати справи про адміністративні правопорушення та визначити їх правовий статус. Встановити склад учасників справи про адміністративне правопорушення та з'ясувати їх права та обов'язки в ході розгляду справи. Слід звернути окрему увагу на застосування інституту представництва, визначивши відмінність між законним представником і представником, що діє на підставі договору.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі мають з'ясувати мету застосування заходів забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення, визначити їх види та особливості застосування кожного окремого виду. Окрему увагу слід звернути на порядок і строки застосування адміністративного затримання особи, особистий огляд, вилучення посвідчення водія та відсторонення водія від керування транспортним засобом.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачі повинні проаналізувати положення КУпАП, який регулює порядок здійснення провадження в адміністративні правопорушення та відомчі накази. При цьому, слід визначити види стадій провадження, та розкрити зміст кожної з них. Особливу увагу приділити вивченню строків накладення адміністративних стягнень, строкам розгляду справи про адміністративне правопорушення, строкам оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення, строкам погашення притягнення до адміністративної відповідальності та строкам виконання постанови.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Розкрийте: поняття провадження із звернень громадян. Засвойте поняття: адміністративне правопорушення, докази, завдання провадження в справі про адміністративне правопорушення, потерпілий, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення.

2. Сформулюйте відповіді на запитання:

- а) дайте визначення доказам в справі про адміністративне правопорушення та визначте їх види?
- б) визначте правовий статус потерпілого в справі про адміністративне правопорушення?
- в) визначте правовий статус особи, що скоїла адміністративне правопорушення?
- г) визначте обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення?
- д) визначте правовий статус органів Національної поліції України щодо розгляду справ про адміністративне правопорушення?
- е) визначте правовий статус перекладача та захисника в справі про адміністративне правопорушення?
- є) визначте порядок та строки застосування адміністративного затримання?
- ж) визначте порядок застосування вилучення речей і документів?
- д) визначте порядок проведення особистого огляду, огляду речей і документів?

Література: [8, С.167-124, 11, 24,25,33,34,35, 38,39,37].

Практичне заняття 1: «Провадження у справах про адміністративні правопорушення».

Навчальна мета заняття: проаналізувати норми КУпАП, з'ясувати алгоритм дій уповноваженої особи на кожній стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, навчитися складати процесуальні документи.

Кількість годин – 2 год.

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Стадії порушення справи та розгляд справи про адміністративне правопорушення;
2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення і порядок його складення.
3. Зміст та види постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Письмове завдання:

Задача 1.

Директор ХЗОШ № 209 надіслала лист на адресу керівника Московського відділу поліції в якому просила сприяти забезпечення явки до школи учня 7 класі Ігнатенко О.М, який без поважних причин протягом 17 днів (з 01.02.2020 по 17.02.2020) не відвідує школу. За місцем проживання неповнолітнього двері ніхто не відкриває, мати Ігнатенко Н.Т. спілкуватися відмовляється.

Проаналізуйте ситуацію що склалася. Що буде доказом в даному випадку? Складіть проект протоколу про адміністративне правопорушення.

Задача № 2

Громадянин Зайцев звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовними вимогами до державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною постанову про накладення адміністративного стягнення.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 2 жовтня 2020 року громадянину Зайцеву було відмовлено у відкритті провадження у справі, спираючись на факт того, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на справи про накладення адміністративних стягнень. Тоді, громадянин Зайцев звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правильність судового рішення адміністративного суду першої інстанції.

Література: [8, С.167-124, 11, 24,25,33,34, 35, 38,39,37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Провадження в справах про адміністративні правопорушення» розраховано на з'ясування курсантами теоретичних знань про загальні положення провадження в справах про адміністративні правопорушення, його правове регулювання.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило курсантам з'ясувати основні юридичні терміни: провадження в справах про адміністративні правопорушення, стадії провадження, принципи провадження в справах про адміністративне правопорушення, строки розгляду адміністративних справ, порядок оскарження постанови та її виконання.

Практичне заняття проводиться з метою набуття курсантами навичок з розмежування стадій провадження в справах про АПП.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Стадії порушення справи та розгляд справи про адміністративне правопорушення;

Охарактеризуйте стадії порушення справи та розгляд справи про адміністративне правопорушення;

Дайте відповіді на наступні питання:

1. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення
2. Докази у справах про адміністративні правопорушення
3. Строки та порядок накладення адміністративних стягнень
4. Обставини, що виключають провадження в справах про адміністративні правопорушення.
5. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

2.Зміст протоколу про адміністративне правопорушення і порядок його складення.

Ситуація:

Патрульні поліцейські зупинили автомобіль " SKODA Octavia " ХА 2222АХ, який 12.02.2020 о 23.45 рухався по проспекту Льва Ландау у зв'язку з тим, що в нього не працювала передня права фара. Власник автомобілю Воевода О.М. пояснив, що їде додому. Про те, що не працює фара він не знав і запасної лампочки при собі не має, тому поміняти її на місці не може. Крім того, магазини вже закриті і придбати лампочку змоги не має. При цьому водій звернув увагу, що він нікому не заважає і не створює аварійну ситуацію, оскільки на даний момент працюють вуличні ліхтарі. Однак, працівники поліції не зважаючи на доводи водія виписали постанову про адміністративне правопорушення.

Проаналізуйте ситуацію що склалася. Як можна кваліфікувати дії водія? Чи правомірно діяли працівники поліції? Складіть протокол про адміністративне правопорушення за вчиненими АПП.

Екіпаж патрульно поліції зупинив чоловіка, який 3.01.2021 о 02:23 годні, який йшов обабіч проїжджої частини дороги по вул. Валентинівська навпроти будинку 60. Одяг пішохода був темного кольору без будь-яких світло відбиваючих елементів.

Проаналізуйте дану ситуацію. Чи є в діях пішохода порушення вимог чинного законодавства?

3. Зміст та види постанови по справі про адміністративне правопорушення.

Ситуація:

Іванов порушив правила проїзду через переїзд. На своє виправдання він пояснив поліцейським, що поспішав на залізничний вокзал де мав зустріти передачу, тому вирішив " проскочити". Оскільки нічого страшного не сталося і правопорушення є незначним то можна для першого разу обійтися попередженням.

Проаналізуйте ситуацію. Складіть процесуальні документи по справі.

До Ленінського суду м Харкова надійшли матеріали справи щодо притягнення до адміністративної відповідальності Івахненка М.М., 24.01.1998 р.н., який здійснив правопорушення передбачене ч.1 ст. 51 КУпАП, поцупивши із супермартику АТБ пляшку пива «Славутич» об'ємом 0.5 літра.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Визначте орган, який розглядатиме справу та рішення, яке має бути винесено за результатами розгляду.

Кривонос М.Г., керуючи транспортним засобом "MITSUBISHI GRANDIS", номерний знак АХ 0990 ХА, у м. Харкові по вул. Валентинівській біля буд. 34, здійснив зупинку в зоні дії дорожнього знаку 3.34 "Зупинку заборонено", чим порушив пункт 3.34 Розділу 33 [ЦДР](#). Інспектором патрульної поліції Кривенко С.А. винесено постанову серії АХ N 119112 про притягнення Кривоноса М.Г. до адміністративної відповідальності за частиною

першою [статті 122 КУпАП](#) і накладено стягнення у вигляді штрафу в розмірі 255,00 грн. В матеріалах справи покази свідків відсутні, але наявний рапорт інспектора патрульної поліції про вчинення даного правопорушення гр. Кривенко М.Г.

Особа оскаржила прийняте рішення, мотивуючи тим, що були порушені її права на захист та на об'єктивний розгляд справи.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Чи може рапорт працівника поліції слугувати однозначним доказом винуватості особи у вчиненні адміністративних правопорушень?

Інспектор патрульної поліції склав адміністративний протокол на 425 грн відносно водія, який, здійснюючи проїзд на жовтий сигнал світлофора, не зупинив автомобіль у належному місці. Водій в суді оскаржив це рішення поліції. Він заявив, що під час перетину перехрестя блимав зелений сигнал світлофора. Але під час безпосереднього перетину перехрестя загорілося жовте світло. Водій не загальмував так як в його автомобіля немає дзеркала заднього виду і він не бачив обстановку ззаду. Тому він продовжив рух далі.

Дайте правову оцінку ситуації, що склалася.

Надати відповіді на такі запитання:

1. Визначити нормативні, фактичні та документальні підстави адміністративної відповідальності.
2. Дати характеристику об'єктивної сторони правопорушення.
3. Визначити строки притягнення особи до адміністративної відповідальності
4. Які обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення, можуть виникнути в цій ситуації?
5. Визначити алгоритм дій поліцейського.
6. В яких випадках протокол про адміністративне правопорушення не складається?
7. Складіть проект протоколу про адміністративне правопорушення

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами, встановлено об'єктивні та суб'єктивні ознаки АПП, підготовлено мотивоване рішення, відпрацьовано навички кваліфікації АПП.

Практичне заняття 2: «Проведення в справах про адміністративне правопорушення»

Навчальна мета заняття: проаналізувати норми КУпАП, з'ясувати алгоритм дій уповноваженої особи на кожній стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення, навчитися складати процесуальні документи.

Кількість годин – 2 год.

Місце проведення – аудиторія

Навчальні питання:

1. Стадії оскарження постанови і перегляд справи.
2. Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Письмове завдання:

Задача 1.

Визначте види та особливості стадій адміністративного провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Задача 2.

В м. Харкові екіпаж патрульної поліції зупинив автомобіль Volkswagen XA 2022 та попросив водія надати йому документи, що надають право керування для перевірки пояснивши, що в місті проводяться планові профілактичні заходи щодо запобігання правопорушень. Водій відмовився виконати дану вимогу в результаті чого на нього було складено постанову за ч.1 ст.126 КУпАП. Не погоджуючись з даним рішенням водій оскаржив прийняте рішення.

Проаналізуйте ситуацію що склалася. Що буде доказом в даному випадку? Складіть проект постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Література: [8, С.167-124, 11, 24,25,33,34,35, 38,39,37].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Провадження в справах про адміністративні правопорушення» розраховано на з'ясування курсантами теоретичних знань про загальні положення провадження в справах про адміністративні правопорушення, його правове регулювання.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило курсантам з'ясувати основні юридичні терміни: провадження в справах про адміністративні правопорушення, стадії провадження, принципи провадження в справах про адміністративне правопорушення, строки розгляду адміністративних справ, порядок оскарження постанови та її виконання.

Практичне заняття проводиться з метою набуття курсантами навичок з розмежування стадій провадження в справах про АПП.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Стадії оскарження постанови і перегляд справи.

справи та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Дайте відповіді на наступні питання:

1. Строки та порядок оскарження постанови у справах про адміністративне правопорушення.
2. Докази у справах про адміністративні правопорушення

3.Види рішень за наслідком розгляду скарги.

4.Оскарження постанови про адміністративні правопорушення

Ситуація:

Патрульні поліцейські зупинили автомобіль " SKODA Octavia " ХА 2132 АХ, який 12.10.2020 о 13.45 рухався по в сторону м. Вовчанська був зупинений поліцейськими оскільки автомобіль рухався без включених денних ходових вогнів. Водій пояснив, що їхав без освітлення оскільки на вулиці світла пора. Однак, працівники поліції не зважаючи на доводи водія виписали постанову про адміністративне правопорушення.

Проаналізуйте ситуацію що склалася. Як можна кваліфікувати дії водія? Чи правомірно діяли працівники поліції? Складіть протокол про адміністративне правопорушення.

Ситуація:

Іванов, який працював головним інженером заводу «Турбоатом» самовільно здійснив порубку дерева, що росло навпроти вікон його квартири.

Чи є підстави для притягнення Іванова до відповідальності і якщо так, то які обставини слід врахувати при накладенні адміністративного стягнення?

Проаналізуйте ситуацію.

Ситуація:

В м. Харкові 22.06.2021 протягом дня невідомий декілька разів викликав швидку допомогу за адресою вул. Тобольська 7, кв.12. з різних підстав, однак двері лікарям, що прибули на виклик жодного разу ніхто не відчинив. В результаті з'ясувалося, що виклики надходили від неповнолітніх Іванова (14 років) та Петренка (16 років), які таким чином вирішили розіграти товариша. Проаналізуйте ситуацію, що сталася. Складіть процесуальні документи по справі.

Ситуація:

До супермаркету АТБ викликали наряд поліції через сварку охорони та одної із відвідувачів, яку не пропускали до магазину із собакою породи болонка. Жінка пояснила, що їй необхідно здійснити покупки, а не може залишити собаку на вулиці і буде в магазині тримати тримати її на руках.

Дайте правову оцінку ситуації, що склалася.

2. Стадія виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

Ситуація:

Громадянина Корсуна було притягнуто до адміністративної відповідальності за ст.173 КУпАП та застосовано покарання у вигляді виправних робіт строком на 2 місяці.

Визначте, яким чином буде виконуватись дане покарання? Яким чином діяти у випадку, коли гр. Корсун не буде з'являтися на роботу?

Ситуація:

Громадянин Слюсаренко залишив припарковану машину на певний час обабіч дороги на вул. Сумська в м. Харкові. Коли повернувся, виявив на лобовому склі постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за порушення правил паркування.

Яким чином має діяти гр. Слюсаренко в даному випадку?

Надати відповіді на такі запитання:

1. Визначити строки та порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення.
2. Визначити суб'єктів перегляду постанови по справі про адміністративне правопорушення.
3. Визначити види рішень за розглядом скарги на постанову по справі про адміністративне правопорушення.
4. Визначити порядок та строки виконання постанови про накладення адміністративних стягнень.
5. Визначте давність виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.
6. З'ясуйте підстави відстрочки виконання та припинення виконання постанови про накладення адміністративних стягнень

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами, встановлено об'єктивні та суб'єктивні ознаки АПП, підготовлено мотивоване рішення, відпрацьовано навички кваліфікації АПП.

Тема № 6: Загальні засади адміністративного судочинства.

Семінарське заняття: «Загальні засади адміністративного судочинства»

Навчальна мета заняття: сформулювати визначення поняття адміністративного судочинства; визначити принципи та структуру адміністративного судочинства, охарактеризувати предмет та метод адміністративного судочинства; визначити юрисдикцію адміністративних судів, розмежувати предметну, територіальну та інстанційну підсудність адміністративних справ.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Адміністративне судочинство: поняття, завдання предмет та метод.
2. Принципи адміністративного судочинства.
3. Стадії адміністративного судочинства.
4. Джерела адміністративного судочинства.

5. Поняття та сутність адміністративної юрисдикції. Склад суду. Підстави та порядок відводу суддів
6. Предметна підсудність адміністративних справ адміністративним судам.
- 7 Територіальна підсудність адміністративних справ адміністративним судам.
8. Інстанційна підсудність адміністративних справ адміністративним судам.

Методичні вказівки:

Під час вивчення **першого** питання здобувачі повинні визначити поняття «адміністративного судочинства», окрему увагу приділивши дослідженню предмета та метода адміністративного судочинства. З цією метою їм пропонується ознайомитися із змістом лекцій та рекомендованою літературою до теми.

Під час вивчення **другого** питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити види принципів адміністративного судочинства та розкрити зміст кожного із принципів. Слід звернути увагу на застосування принципів верховенства права, законності, гласності та відкритості в судовому процесі під час розгляду адміністративних справ.

Під час вивчення **третього** питання здобувачі мають засвоїти поняття «стадії» та визначити види стадій. Крім того, необхідно коротко охарактеризувати кожен етап окремо, визначивши їх взаємозв'язок однієї з іншою. При цьому, слухач має чітко усвідомлювати, як поділяються стадії на основні та додаткові.

Під час вивчення **четвертого** питання здобувачі повинні проаналізувати правову базу, яка регулює порядок здійснення провадження адміністративних справ в адміністративних судах. Доцільно використовувати не лише кодифіковані акти, а й закони та підзаконні акти, які деталізують процесуальний статус окремих учасників судового процесу.

Під час вивчення **п'ятого** питання здобувачі повинні визначити поняття адміністративної юрисдикції, вміти розрізняти поняття «суд» та «адміністративний суд», знати категорію спорів, що становлять адміністративну юрисдикцію. Окрему увагу слід приділити дослідженню порядку формуванню складу суду та визначити підстави та порядок відводу суддів. Також, необхідно визначити, на які справи не поширюється адміністративна юрисдикція.

Під час вивчення **шостого** питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити, які види справи є предметом розгляду в місцевих загальних судах, як адміністративних судах, а які справи розглядають окружні адміністративні суди. З'ясувати, чи є виключення в предметній юрисдикції. Яким чином розглядаються кілька пов'язаних між собою позовних вимог?

Під час вивчення **сьомого** питання здобувачі мають надати визначення, які види територіальної підсудності існують та її значення. З'ясувати, яким чином визначається підсудність справ за місцезнаходженням або місцем проживання відповідача. Запам'ятати, як діє територіальна підсудність за вибором позивача та що віднесено до виключної підсудності. Окрему увагу приділити визначенню місця розгляду справи, якщо однією зі сторін є суд або суддя.

Під час вивчення **восьмого** питання здобувачі повинні розуміти порядок та підстави перегляду адміністративних справ у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій та які види суддів віднесено до цих інстанцій.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) визначте завдання адміністративного судочинства?
  - б) дайте визначення, що таке "адміністративна процес", "адміністративне судочинство", "адміністративне провадження"? Як вони співвідносяться між собою
  - в) визначте міжнародні акти, які є джерелами адміністративного судочинства
  - г) визначте принципи адміністративного судочинства
  - д) розкрийте принцип верховенства права.
  - ж) розкрийте принцип змагальності, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин справи.
  - з) визначте факультативні стадії адміністративного судочинства визначте завдання адміністративного судочинства?
  - б) дайте визначення, що таке "адміністративна юстиція"?
  - в) охарактеризуйте методи адміністративного судочинства?
  - г) назвіть провадження і стадії адміністративного судочинства?
  - д) яку роль відіграє метод адміністративного процесуального права?
2. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) з якими галузями права взаємопов'язане адміністративне судочинство?
  - б) назвіть справи, які підсудні Верховному суду України як суду першої інстанції?
  - в) назвіть підстави передачі адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого?
  - г) розмежуйте адміністративну юрисдикцію з іншими видами юрисдикційної діяльності?
  - д) визначте роль та місце Верховного Суду в системі адміністративних судів України?
  - ж) назвіть публічно-правові спори, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів?
  - д) визначте підстави для відводу суду/судді?
  - е) визначте кількісний склад суду в адміністративних судах різних інстанцій?

Література: [1, С. 6-28, С. 46-70; 8, С. 216--235; 14, 15, 16 21,22,23,24,25].

Тема № 7: Учасники адміністративного судового процесу

Семінарське заняття: «Учасники адміністративного судового процесу».

Навчальна мета заняття: визначити поняття та ознаки сторін в судовому процесі; проаналізувати повноваження сторін в судовому процесі; з'ясувати

поняття неналежної сторони в судовому процесі та процедуру її заміни; визначити поняття, ознаки та види третіх осіб та з'ясувати практичне значення інституту процесуального представництва в судовому процесі.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки сторін в судовому процесі та повноваження сторін в судовому процесі. Сутність неналежної сторони в адміністративному судовому процесі та процедури її заміни.
2. Треті особи: поняття, ознаки та види.
3. Поняття, ознаки та види адміністративного процесуального представництва.
4. Особливості участі осіб, які є іншими учасниками судового процесу при розгляді справи в суді.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачам вищої освіти необхідно дати поняття «учасників адміністративного судового процесу» та визначити класифікацію учасників судового процесу. Окремо слід визначити поняття «сторін», розкрити їх процесуальний статус та порядок заміни неналежної сторони у справі.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам необхідно сформулювати поняття «третіх осіб» та дослідити їх правовий статус. Також, слід приділити увагу дослідженню порядку вступу третіх осіб у справу.

Під час вивчення *третього* питання здобувачам необхідно засвоїти поняття представників, визначити види представництва та документи, що посвідчують повноваження представника в суді. Слід звернути увагу на порядок залучення у справу законних представників та визначити перелік осіб, які не можуть бути представниками.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачам необхідно визначити, хто входить до групи інших учасників справи та визначити процесуальний статус кожного окремого учасника. Окрему увагу слід звернути на обмеження щодо осіб, які не можуть бути допитані в якості свідків, а також осіб, які не можуть бути залучені в якості експерта, спеціаліста, судового розпорядника, секретаря судового засідання, перекладача.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Визначте особливості процесуального статусу основних учасників судового процесу.
2. Проаналізуйте загальні та спеціальні повноваження сторін в судовому процесі.
3. Визначте поняття неналежної сторони та назвіть порядок заміни неналежного відповідача.
4. Сформулюйте поняття та ознаки процесуального правонаступництва в судовому процесі.

5. Назвіть ознаки третіх осіб, які беруть участь в адміністративній справі. Проведіть співвідношення процесуального статусу третіх осіб та сторін в судовому процесі.
6. Керуюсь правовими приписами Кодексу адміністративного судочинства України, назвіть види третіх осіб в адміністративному процесі.
7. Визначте порядок залучення до участі в адміністративній справі або вступу в справу третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору.
8. Сформулюйте поняття процесуального представництва. Назвіть види процесуального представництва в адміністративному процесі.
9. Проаналізуйте повноваження, якими наділений представник в адміністративному процесі.
10. в чому полягає особливість участі осіб, які є іншими учасниками судового процесу?
11. на які групи класифікуються інші учасники судового процесу?
12. які завдання виконує секретар судового засідання в судовому процесі?
13. які основні обов'язки судового розпорядника?
14. яка особа може бути залучена як експерт в судовому процесі?

Письмові завдання:

1. Запишіть у зошиті для семінарських занять перелік підстав матеріального правонаступництва, які спричиняють процесуальне правонаступництво в адміністративному процесі.
2. Назвіть із перерахованих документів такі, які можуть посвідчувати повноваження представників: 1) довіреність фізичної особи; 2) свідоцтво про народження дитини; 3) рішення про призначення опікуном; 4) довіреність юридичної особи; 5) договір про надання юридичних послуг; 6) договір про надання правової допомоги.
3. Вкажіть правильні відповіді.
Спеціаліст відповідно до положень адміністративно-процесуального законодавства зобов'язаний: 1) надавати адміністративному суду технічну допомогу; 2) прибувати за викликом до суду; 3) відповідати на поставлені судом запитання; 4) надавати усні консультації; 5) за власною ініціативою збирати необхідні матеріали для вчинення процесуальних дій; 6) спілкуватися з особами, які беруть участь у справі; 7) надавати письмові роз'яснення

Література: [1, С. 90-114; 8, С. 236-255; 14, 15, 16, 19, 20, 25, 27, 28].

Тема № 8. «Адміністративний позов. Судові строки».

Семінарське заняття: «Адміністративний позов. Судові строки»

Навчальна мета заняття: визначити аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати види процесуальних заяв в адміністративному судовому судочинстві.

Кількість годин -2 год

Навчальні питання:

1. Сутність заяв по суті адміністративної справи учасників судового адміністративного процесу, їх зміст та структура.
2. Зміст та структура заяв з процесуальних питань.
3. Процесуальні строки в адміністративному процесі.
4. Форма і зміст адміністративного позову.
5. Забезпечення адміністративного позову.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачам вищої освіти необхідно визначити види заяв по суті справи. Знати їх зміст та структуру. Розуміти різницю між відзивом на позовну заяву і відзивом на відзив. З'ясувати, що таке заперечення та його зміст.

Під час вивчення *другого* питання здобувачам необхідно визначити, яким чином учасники справи викладають свої міркування, аргументи, заперечення по справі. Знати види та зміст заяв з процесуальних питань і порядок подання їх до суду.

Під час вивчення *третього* питання здобувачам необхідно засвоїти поняття «процесуальний строк», «розумний строк». Знати, як обчислюються строки, які наслідки пропущення процесуальних строків. Розуміти різницю між продовженням та поновленням процесуального строку. Знати строки звернення до адміністративного суду.

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачам необхідно визначити поняття «адміністративний позов». Знати його структуру та порядок пред'явлення до суду. Розуміти, які документи додаються до позовної заяви та в якій кількості.

Під час вивчення *п'ятого* питання здобувачам необхідно визначити підстави для вжиття заходів по забезпеченню адміністративного позову. Розуміти порядок подання заяви про забезпечення позову та порядок і строки її розгляду в суді. З'ясувати, чи можлива заміна одного заходу забезпечення позову на інший. Визначити порядок виконання ухвали про забезпечення позову.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Розкрийте: поняття адміністративного позову, процесуального строку, розумного строку.
2. Сформулюйте відповіді на запитання:
  - а) визначте за сутність та види заяв по суті адміністративної справи?
  - б) визначте підстави для забезпечення адміністративного позову?
  - в) яку структуру має адміністративний позов?
  - г) що додається до адміністративного позову?
  - д) дайте визначення поняттю «розумний строк»?
  - ж) в яких випадках використовують продовження та поновлення процесуальних строків?

Письмові завдання:

Задача 1.

Суддя адміністративного суду постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху через відсутність посилання на докази, якими обґрунтовуються позовні вимоги гр. Б.

Чи законне рішення судді адміністративного суду? Як процесуальні дії на даному етапі?

Задача № 2

Гр. Іванов мав дозвіл від органів місцевого самоврядування на забудову території за адресою: м. Харків, вул. Ньютона 8. При цьому забудовник обніс територію забором та розпочав вирубку багатолітніх дерев, які росли на даній ділянці. Жителів житлових будинків не влаштовувала ситуація і вони мали намір захищати свої права в судовому порядку. Проконсультуйте, яким чином має бути реалізовано їх право на судовий захист?

Задача № 3

Громадянина Василькова було звільнено з роботи. Не погоджуючись з прийнятим рішенням він вирішив оскаржити його до адміністративного суду. Проте наступного дня потрапив до лікарні з діагнозом "пневмонія". Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Складіть проект клопотання про поновлення/ продовження процесуального строку.

Задача № 4

До адміністративного суду 7 вересня 2020 року з позовом звернувся гр. Коваленко, який перебуває на посаді головного спеціаліста економічного відділу контрольно-перевірочної роботи Управління Пенсійного фонду України м. Києва та просить визнати незаконними дії начальника Управління пенсійного фонду України щодо зняття премії з березня 2020 р. по даний час.

Свої вимоги позивач обґрунтував тим, що 28 лютого 2020 року його було притягнуто до дисциплінарної відповідальності та оголошено догану за перевищення службових повноважень без корисливих мотивів.

Проаналізуйте правомірність звернення гр. Коваленка до адміністративного суду з указаним адміністративним позовом.

Яке судове рішення повинен прийняти адміністративний суд під час вирішення питання про відкриття провадження в адміністративній справі?

Література: [1, С. 115-139; 8, С. 256-283, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,].

ТЕМА № 9: «Відкриття провадження в адміністративній справі. Підготовче провадження»

Семінарське заняття: «Відкриття провадження в адміністративній справі. Підготовче провадження»

Навчальна мета заняття: визначити порядок відкриття провадження в адміністративній справі; з'ясувати ознаки стадії підготовки справи до судового

розгляду, судові рішення за наслідком підготовчого провадження; мету та порядок проведення врегулювання спору за участю судді.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Порядок та умови відкриття провадження в адміністративній справі.
2. Зміст та порядок підготовки справи до судового засідання.
3. Мета і строк проведення підготовчого засідання.
4. Особливості врегулювання спору за участю судді. Відмова позивача від позову. Примирення сторін.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачам вищої освіти необхідно дати поняття «стадії відкриття провадження в адміністративній справі». Визначити умови та порядок відкриття провадження в адміністративній справі. З'ясувати підстави для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви, відмови у відкритті провадження та наслідки прийняття таких рішень. Визначити питання, які необхідно з'ясувати судді після отримання позовної заяви. Яким чином вирішується питання про об'єднання та роз'єднання справ?

Під час вивчення *другого* питання здобувачам необхідно визначити значення стадії підготовчого провадження. Встановити порядок проведення даної стадії та рішення, що приймаються за наслідком підготовчого провадження.

Під час вивчення *третього* питання здобувачам необхідно з'ясувати в чому полягає завдання стадії проведення підготовчого засідання, який порядок та в який термін має бути воно проведено? Які судові рішення можуть бути прийняті у підготовчому засіданні?

Під час вивчення *четвертого* питання здобувачам необхідно визначити, в яких випадках застосовується врегулювання спору за участю судді та в які строки? Який порядок призначення врегулювання спору за участю судді і який порядок проведення даної стадії? Яким чином вирішуються питання пов'язані з відмовою від позову та визнанням позовних вимог, а також, як врегульовується спір через примирення сторін?

Питання цільових виступів курсантів:

1. Визначте, які питання має з'ясувати суддя отримавши позовну заяву?
2. Хто наділений правом звернення до суду з позовною заявою?
1. Визначте строки та порядок звернення до адміністративного суду?
2. Як ви розумієте «залишення позовної заяви без руху»?
3. Визначте підстави для повернення позовної заяви?
4. Яким процесуальними документами оформляються рішення про залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви та відмова у відкритті провадження?
5. Охарактеризуйте процесуальні дії суду спрямовані на об'єднання та

роз'єднання позовів?

Письмові завдання:

Задача 1.

У письмовій формі визначте процесуальні права основних учасників судового процесу під час підготовчого провадження та види судових рішень, які можуть бути прийняті за результатами проведення підготовчого провадження.

Задача 2

Адміністративний суд відмовив у відкритті провадження за позовом гр. Кримчука щодо оскарження діяльності виконавчого комітету міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву було подано від імені позивача особою, яка не мала на це документально підтверджених повноважень.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність дій адміністративного суду.

Задача 3

Гр. Ковальчук працював старшим інспектором патрульної поліції звідки і був звільнений на пенсію у зв'язку із вислугою. При нарахуванні пенсії йому не врахували час навчання у вузі. З метою поновлення порушеного права він звернувся до адміністративного суду. При цьому позивач не надав довідки про навчання у ВУЗІ, мотивуючи тим, що адміністрація навчального закладу відмовилася надати йому таку довідку.

Проаналізуйте ситуацію що склалася. Які процесуальні документи можна скласти в даному випадку? Визначте, які клопотання можуть бути заявлені на даному етапі та складіть їх проект.

Література: [1, С. 115-139, 147-194; 8, С. 256-283, 287-320, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,].

Тема№9: «Відкриття провадження у справі. Підготовче провадження»

Практичне заняття: «Відкриття провадження у справі. Підготовче провадження»

Навчальна мета заняття: аналізувати та застосовувати положення Кодексу адміністративного судочинства; з'ясувати види процесуальних заяв в адміністративному судовому судочинстві; визначити поняття стадії відкриття провадження в адміністративній справі та її особливості; проаналізувати стаю підготовчого провадження.

Кількість годин -2 год

Місце проведення - аудиторія

Навчальні питання:

1. Порядок та умови відкриття провадження в адміністративній справі.
2. Поняття, ознаки та порядок проведення стадії підготовки справи до судового розгляду в адміністративному судовому процесі

Ситуація:

Суддя адміністративного суду постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху через відсутність посилання на докази, якими обґрунтовуються позовні вимоги гр. Б.

Чи законне рішення судді адміністративного суду? Як процесуальні дії на даному етапі?

Ситуація:

10.01.2021 року до Харківського окружного адміністративного суду надійшла позовна заява від громадянина Сидорова до Офісу Генерального прокурора з такими позовними вимогами: а) визнати протиправним та скасувати наказ Генерального прокурора від 20.12.2020 № 1148-вк, яким його було звільнено; б) зобов'язати Офіс Генерального прокурора забезпечити виконання вимог КЗпПУ в частині збереження місця роботи та поновити його на відповідній посаді в органах прокуратури; в) стягнути з Офісу Генерального прокурора на його користь середній заробіток за весь час вимушеного прогулу.

Спираючись на ст. ст. 160-161 КАС України складіть позовну заяву від імені громадянина Сидорова і визначте необхідні документи, які повинні бути додані до цієї позовної заяви.

По-друге, складіть ухвалу Харківського окружного адміністративного суду про відкриття провадження у справі.

Тим часом, 25.01.2020 через канцелярію Харківського окружного адміністративного суду від представника позивача громадянина Сидорова надійшла заява про відкликання адміністративного позову.

Складіть заяву про відкликання адміністративного позову, визначте дії Харківського окружного адміністративного суду у цій ситуації і процесуально їх задокументуйте.

Ситуація:

Адміністративний суд відмовив у відкритті провадження за позовом гр. Кримчука щодо оскарження діяльності виконавчого комітету міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву було подано від імені позивача особою, яка не мала на це документально підтверджених повноважень.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність дій адміністративного суду.

Література: [1, С. 115-139, 147-194; 8, С. 256-283, 287-320, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,].

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Відкриття провадження у справі. Підготовче провадження » розраховано на з'ясування слухачами теоретичних знань пов'язаних із розглядом адміністративних справ адміністративними судами.

Попереднє лекційне заняття за вказаною темою дозволило слухачам з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративний позов, заходи забезпечення адміністративного позову, судові строки, стадія відкриття провадження у справі, підготовче провадження.

Практичне заняття проводиться з метою набуття слухачами навичок з визначення застосування норм чинного законодавства при розгляді адміністративних справ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1 Порядок та умови відкриття провадження в адміністративній справі.

Необхідно проаналізувати статті 159-165 КАСУ та виконати наступне завдання:

дайте відповіді на наступні запитання:

- 1.Визначте повноваження суді на стадії відкриття провадження у справі.
2. Визначте підстави для залишення позовної заяви без руху.
3. Визначте підстави для повернення позовної заяви.
- 4.Визначте підстави для відмови у відкритті провадження в адміністративній справі.

Ситуація 1.

Вінницький місцевий суд відмовив у відкритті провадження за позовом гр. Кримчука щодо оскарження діяльності Виконкому Вінницької міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву подано від імені позивача особою, яка не має на те повноваження.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася .

5. Поняття, ознаки та порядок проведення стадії підготовки справи до судового розгляду в адміністративному судовому процесі

Ситуація 1.

Адміністративний суд відмовив у відкритті провадження за позовом гр. Кримчука щодо оскарження діяльності виконавчого комітету міської ради про затримку розрахунку при звільненні, у зв'язку з тим, що позовну заяву було

подано від імені позивача особою, яка не мала на це документально підтверджених повноважень.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність дій адміністративного суду.

Ситуація 2.

Гр. Іванов мав дозвіл від органів місцевого самоврядування на забудову території за адресою: м. Харків, вул. Ньютона 8. При цьому забудовник обніс територію забором та розпочав вирубку багатолітніх дерев, які росли на даній ділянці. Жителів житлових будинків не влаштовувала ситуація і вони мали намір захищати свої права в порядку адміністративного судочинства.

Встановіть, яким чином має бути реалізовано їх право на судовий захист?

Ситуація 3.

Гр. Ковальов звернувся до адміністративного суду із позовом про визнання незаконним наказу про проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами. До позовної заяви гр. Ковальов копію оскаржуваного акта, не надав, мотивуючи це тим, що він його немає, а контролюючий орган його не надав.

Адміністративний суд відмовив у задоволенні позовних вимог гр. Ковальова, обґрунтовуючи це тим, що позивач не надав необхідних документів для вирішення справи по суті.

Чи правильне рішення прийняв адміністративний суд в цій ситуації? З'ясуйте законодавчо встановлений перелік документів, які повинні додаватися до позовної заяви.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто поняття та елементи адміністративного позову, поняття та види судових строків, підстави та порядок застосування заходів забезпечення адміністративного позову

ТЕМА № 10: «Судовий розгляд справи»

Семінарське заняття : «Судовий розгляд справи»

Навчальна мета заняття: визначити поняття стадії судового розгляду адміністративної справи, її особливості; проаналізувати етапи судового розгляду адміністративної справи; визначити процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Завдання, строки та порядок проведення судового засідання в адміністративній справі. Особливості відкриття розгляду справи по суті.

2. З'ясування обставин адміністративної справи та дослідження доказів.
3. Судові дебати та ухвалення рішення.
4. Поняття, види та зміст судових рішень.

Методичні вказівки:

Під час вивчення **першого** питання здобувачі повинні надати визначення «стадії розгляду адміністративної справи» та з'ясувати її значення. Визначити етапи проведення розгляду справи в суді першої інстанції та засвоїти строки розгляду. Визначити справи, які розглядаються за правилами спрощеного провадження. Як вирішується питання неявки в судове засідання учасника справи і які наслідки воно має? З'ясувати повноваження головуєчого у справі.

Під час вивчення **другого** здобувачі вищої освіти мають визначити порядок дослідження доказів. З'ясувати, чи можливо сторони допитати у якості свідка. Визначити порядок допиту учасників справи та порядок дослідження письмових та електронних доказів. Встановити, хто не може бути допитаний у якості свідка. Визначити підстави для відкладення розгляду справи та підстави для оголошення перерви в судовому засіданні.

Під час вивчення **третього** питання здобувачі повинні з'ясувати значення стадії судових дебатов та порядок її проведення. Чи можливо повернення до стадії з'ясування обставин справи на даному етапі розгляду?

Під час вивчення **четвертого** питання здобувачі повинні встановити, що таке судове рішення та його види. З'ясувати, який порядок ухвалення судових рішень та визначити в чому полягає таємниця нарадчої кімнати? Визначити зміст судових рішень та порядок їх проголошення. Встановити питання, які вирішує суд при ухваленні рішень. З'ясувати повноваження суду при прийнятті рішення. відмінність між додатковим судовим рішенням, окремою ухвалою суду та роз'ясненням судового рішення. Визначити підстави та порядок виправлення опісок та арифметичних помилок в судових рішеннях.

Питання цільових виступів курсантів:

1. Визначте, наслідки неявки в судове засідання учасників справи?
2. Охарактеризуйте повноваження судді на стадії судового розгляду справи?
3. В якому порядку дають свої пояснення учасники справи?
4. Що є доказами в адміністративній справі?
5. Визначте порядок дослідження доказів у адміністративній справі?
6. Роз'ясніть, як відбувається порядок допиту свідків?
7. Визначте підстави для застосування відкладення розгляду справи?
8. Визначте підстави для застосування перерви під час розгляду справи в суді?
9. Роз'ясніть, як проходять судові дебати?
10. Визначте повноваження секретаря судового засідання на стадії судового розгляду справи?
11. Визначте види та зміст судових рішень?
12. Які вимоги висуваються до судових рішень?
13. З'ясуйте, який порядок ухвалення судових рішень?

14. Які питання мають бути вирішені під час ухвалення рішення?
15. Які повноваження має суд під час ухвалення рішення?
16. Чи допускається внесення виправлень у судовому рішенні?
17. Підстави та строки прийняття додаткового судового рішення?

Письмові завдання:

Задача 1.

Громадянин Нестеров, який виступав у справі в якості позивача до Пенсійного фонду України прибув до суду на чергове судове засідання. В цей день мав давати ключовий свідок по справі. Однак адвокат гр. Нестерова не з'явився. Як вдалося з'ясувати він з серцевим нападком потрапив до лікарні.

Проаналізуйте ситуацію та як має діяти позивач і які дії може вчинити суд в даному випадку. Складіть проект відповідного процесуального документу.

Задача 2.

Отримавши рішення по справі та ознайомившись з його змістом гр. Кисельов з'ясував, що рішення у справі в якій він виступав як позивача та виграв спір було ухвалене на користь іншої особи. Крім того, не вірно було вказано і його адресу.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Які дії необхідно вчинити гр. Кисельову.

Література: [1, С. 115-139, 147-194; 8, С. 256-283, 287-320, 14, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25].

Тема № 10: «Судовий розгляд справи»

Практичне заняття: «Судовий розгляд справи»

Навчальна мета заняття: визначити поняття стадії судового розгляду адміністративної справи, її особливості; проаналізувати етапи судового розгляду адміністративної справи; визначити процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.

Кількість годин – 2 год.

Місце проведення - аудиторія

Навчальні питання:

1. Поняття стадії судового розгляду адміністративної справи, її особливості.
2. Процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.
3. Ухвалення рішення в адміністративній справі
4. Види судових рішень в адміністративній справі.

Література: [1, С. 115-139, 147-194; 8, С. 256-283, 287-320, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25].

Письмові завдання:

Задача 1.

У квітні 2020 р. Управління Пенсійного фонду України звернулося до адміністративного суду з позовом, в якому просило стягнути на свою користь з гр. Іванова суму надміру виплачених коштів у розмірі 75000 грн. Про стягнення цієї суми Управлінням було ухвалено рішення.

На обґрунтування позовних вимог вказано, що гр. Іванов надав до Управління недостовірні довідки для призначення пенсії за віком, тим самим працівників управління було введено в оману, у зв'язку з чим виникла переплата пенсії, які відповідач не повернув у добровільному порядку.

Адміністративний суд позовні вимоги задовольнив. Однак за наслідками апеляційного перегляду, судові рішення першої інстанції було скасовано, а провадження у справі закрито з огляду на те, що таку справу належить розглядати в порядку цивільного судочинства.

Визначте вид правовідносин, які склалися, чи є вони публічно-правовими? Чи належить до юрисдикції адміністративних судів справи про повернення сум надміру сплачених коштів?

Задача 2

Суддя адміністративного суду постановив ухвалу про залишення позовної заяви без руху через відсутність посилання на докази, якими обґрунтовуються позовні вимоги гр. Бойка.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність винесеної ухвали адміністративним судом.

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Судовий розгляд справи» розраховано на з'ясування курсантами теоретичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах, процесуальних перешкодах, що виникають в ході розгляду справи.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило курсантам з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративна справа, адміністративний позов, етапи стадії судового розгляду, процесуальні права та обов'язку учасників справи на даному етапі

Практичне заняття проводиться з метою набуття курсантами навичок з визначення процедури розгляду адміністративних справ в адміністративних судах.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Поняття стадії судового розгляду адміністративної справи, її особливості.

Ситуація 1

Наказом начальника Державної податкової інспекції у Шевченківському районі м. Харкова № 567 від 12.05.2021 року гр. Сидорова було звільнено з посади секретаря начальника інформаційно-комунікаційного відділу за прогули без поважних причин.

18.05.2021 року гр. Сидорова звернулась до Харківського окружного адміністративного суду з позовом про визнання наказу про її звільнення неправомірним.

Ухвалою судді адміністративного суду у відкритті провадження в адміністративній справі було відмовлено у зв'язку із тим, що таку позовну заяву не належить розглядати у порядку адміністративного судочинства.

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на спірні правовідносини сторін? Надайте правову оцінку правомірності ухвали судді адміністративного суду. Відповідь обґрунтуйте із посиланням на відповідні норми матеріального та процесуального права.

Ситуація 2.

Позивач Петров А.О. в адміністративній справі про оскарження припису державного пожежного інспектора Сидорова С.Л., – заявив у судовому засіданні відвід судді Макаровій С.К., оскільки йому було відомо, що суддя та інспектор є сусідами і перебувають у дружніх стосунках.

Розуміючи, що відвід задоволено не буде, Петров А.О. завчасно підготував апеляційну скаргу на ухвалу суду, яку й подав відразу після проголошення ухвали про відмову у задоволенні відводу.

Проаналізуйте ситуацію і з'ясуйте, чи було судом допущено порушення норм КАСУ під час вирішення клопотання позивача?

2. Процесуальні перешкоди судового розгляду адміністративної справи.

Ситуація 1.

Громадянин Іванов звернувся до Харківського окружного адміністративного суду з позовною заявою до Державної податкової інспекції у Московському районі м. Харкова, зокрема про визнання незаконним наказу про проведення податкової перевірки, а також акта, оформленого за її результатами.

У позовній заяві громадянин Іванов зазначив усі реквізити оскаржуваного акта і надав його копію. При цьому гр. Іванов подав аналогічну позовну заяву до міфдучсцевого адміністративного суду. Однак, адміністративний суд, дослідивши матеріали адміністративної справи у ході спрощеного провадження,

відмовив у задоволенні позовної заяви, спираючись на те, що громадянин Іванов не довів свої позовні вимоги відповідно до ч. 1 ст. 77 КАС України.

Складіть позовну заяву від імені громадянина Іванова.

Проаналізуйте та оцініть правильність дій Харківського окружного адміністративного суду в цій ситуації.

Визначте, чи може така адміністративна справа розглядатися в порядку спрощеного провадження.

Ситуація 2.

Громадянина Василькова було звільнено з публічної служби 15 жовтня 2020 року. Не погоджуючись з прийнятим рішенням, він вирішив оскаржити його в порядку адміністративного судочинства. Однак, через раптову хворобу був доставлений до місцевої лікарні наступного дня на невизначений час.

Складіть позовну заяву від імені гр. Василькова до адміністративного суду і визначте необхідні документи, які повинні бути додані до цієї позовної заяви.

3. Ухвалення рішення в адміністративній справі **Ситуація:**

73-річний пенсіонер Карпов звернувся до Харківського окружного адміністративного суду зі скаргою на рішення Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області про відмову у збільшенні йому розміру пенсії.

У скарзі пенсіонер Карпов виклав усі необхідні відомості, які вимагає норма ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України для позовної заяви. Однак, адміністративний суд залишив скаргу без руху і направив її для усунення недоліків у зв'язку з тим, що формою звернення до адміністративного суду має бути позовна заява, а не скарга.

У такому разі пенсіонер Карпов вирішив звернутися за допомогою в оформленні позовної заяви до юридичної клініки, спираючись на те, що йому важко самому скласти позовну заяву.

Проаналізуйте ситуацію і з'ясуйте правильність дій адміністративного суду.

Визначте, чи може пенсіонер Карпов звернутися до адміністративного суду апеляційної інстанції з метою оскарження ухвали суду першої інстанції.

Які, на Вашу думку, повинні бути дії позивача у цій ситуації.

Складіть позовну заяву від імені громадянина Карпова.

4. Види судових рішень в адміністративній справі. **Ситуація.**

ТОВ «За майбутнє» 03.04 2021 року звернулось до адміністративного суду з позовом до інспектора ДПІ в Шевченківському районі міста Києва про визнання його дій неправомірними.

Постановою адміністративного суду першої інстанції від 07.06.2021 року у задоволенні позовних вимог було відмовлено у повному обсязі. Знайомлячись з рішенням адміністративного суду представник позивача з'ясував, що в ньому невірно вказана назва його довірителя та його юридична адреса.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Як буди в даному випадку?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодульовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

Тема № 11 : «Перегляд судових рішень»

Семінарське заняття: «Перегляд судових рішень»

Навчальна мета заняття: визначити завдання перегляду судових рішень; проаналізувати стадію апеляційного оскарження; проаналізувати стадію касаційного оскарження; з'ясувати підстави, строки та порядок перегляду справи за нововиявленими та виключними обставинами.

Кількість годин – 2 год.

Навчальні питання:

1. Стадія перегляду справи в порядку апеляційного провадження: загальна характеристика.
2. Стадія перегляду справи в порядку касаційного провадження: загальна характеристика.
3. Стадії перегляду справи за нововиявленими та виключними обставинами: загальна характеристика.

Методичні вказівки:

Під час вивчення *першого* питання здобувачі повинні встановити підстави та порядок оскарження судового рішення в порядку апеляційного провадження. Визначити межі перегляду апеляційної скарги та строки розгляду справи в порядку апеляційного провадження. З'ясувати порядок перегляду адміністративної справи в порядку апеляційного провадження та повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення. Звернути увагу на порядок розгляду скарги в порядку письмового провадження.

Під час вивчення *другого* питання здобувачі повинні встановити підстави та порядок оскарження судового рішення в порядку касаційного провадження. Визначити межі перегляду касаційної скарги та строки розгляду справи в порядку касаційного провадження. Встановити порядок відкриття касаційного провадження та порядок розгляду касаційної скарги, визначити повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги на судові рішення. З'ясувати, чи можливо закінчити справу примиренням та чи дозволена

відмова позивача від позову на даному етапі розгляду. Визначити, що таке окрема ухвала суду та як здійснюється повернення справи.

Під час вивчення *третього* питання здобувачі повинні з'ясувати підстави та строки звернення до суду з заявою про перегляд справи за нововиявленими та виключними обставинами. Визначити порядок розгляду таких справ та повноваження суду за наслідками розгляду заяви про перегляд справи за нововиявленими та виключними обставинами.

Питання цільових виступів курсантів:

- Визначте строки звернення до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою?
- Визначте межі перегляду судом апеляційної інстанції скарги на судові рішення?
- Види судових рішень за наслідками апеляційного провадження?
- Визначте строки звернення до суду касаційної інстанції з касаційною скаргою?
- Визначте межі перегляду судом касаційної інстанції скарги на судові рішення?
- Види судових рішень за наслідками касаційного розгляду?
- Визначте підстави та строки для перегляду справи за нововиявленими та виключними обставинами?

Письмові завдання:

Задача 1.

Харківський апеляційний адміністративний суд виніс постанову про залишення в силі рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позовної заяви громадянина Івлєва до Харківської дирекції українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про визнання протиправною відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду у сумі 50000 грн.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність винесеної постанови Харківським апеляційним адміністративним судом.

Складіть апеляційну скаргу від імені громадянина Івлєва, керуючись ст. 296 КАС України. З'ясуйте, чи може бути заявлена вимога про стягнення моральної шкоди в адміністративному судочинстві?

Задача 2.

До Харківського апеляційного адміністративного суду надійшло клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги Головним управлінням Пенсійного фонду України в Полтавській області на постанову Глобинського районного суду Полтавської області від 22 вересня 2020 року по справі № 527/138/16-а за позовною заявою громадянина Іванова

до Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області про визнання дій протиправними, скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії щодо переведення з одного виду пенсії на інший.

Складіть клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги; по-друге, визначте дії Харківського апеляційного адміністративного суду і процесуально їх оформіть.

Література: Література: [1, С. 244-260; 8, С. 323-376, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25,].

Тема №11: «Перегляд адміністративної справи»

Практичне заняття: ««Перегляд адміністративної справи в порядку апеляційного провадження»

Навчальна мета заняття: визначити завдання перегляду судових рішень; проаналізувати порядок розгляду адміністративних справ в порядку апеляційного провадження.

Кількість годин – 2 год.

Місце проведення -аудиторія

Навчальні питання:

1. Підстави, строки та порядок звернення до суду апеляційної інстанції.
2. Порядок розгляду адміністративних справ у судах апеляційної інстанції.

Література:[1, С. 244-260, 278-305; 8, С. 323-398, 14,16,19, 20, 21, 22, 23, 24, 25].

Письмові завдання:

Задача

На загальних зборах членів Всеукраїнської громадської організації «Наше майбутнє» 23 вересня 2020 року було прийнято рішення про переобрання Голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання у правовідносинах з державою та іншими особами і вчиняти від його імені дії без додаткового уповноваження.

Член громадської організації Тихонов С.В. з указаними рішеннями не погодився, оскільки вважав, що вони прийняті всупереч меті та завданням діяльності об'єднання. Виходячи із того, що у Законі України «Про громадські об'єднання» до основних принципів утворення і діяльності громадських об'єднань віднесено, зокрема і принципи відкритості та публічності, він вважав, що всі правовідносини, пов'язані з діяльністю громадської організації, є публічно-правовими.

Саме тому, Тихонов С.В. звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірними та скасування рішень загальних зборів членів Всеукраїнської громадської організації «Наше майбутнє» від 23 вересня 2020 року про переобрання Голови громадського об'єднання та зміну складу осіб, які мають право представляти громадське об'єднання. Суд відмовив у відкритті

провадження мотивуючи тим, що даний спір не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. У зв'язку з цим Тихонов С.В. оскаржив прийняте рішення в апеляційному порядку

Чи поширюється юрисдикція адміністративних судів на такі правовідносини?

Визначте підстави та порядок апеляційного оскарження?

Яке рішення має ухвалити адміністративний суд?

План проведення заняття:

I. Проведення практичного заняття за темою «Перегляд адміністративної справи в порядку апеляційного провадження» розраховано на з'ясування курсантами теоретичних знань про порядок розгляду адміністративних справ в адміністративних судах апеляційної інстанції.

Лекційне заняття за вказаною темою дозволило курсантам з'ясувати основні юридичні терміни: адміністративна справа, апеляційна скарга, етапи стадії судового розгляду, процесуальні права та обов'язку учасників справи на даному етапі.

Практичне заняття проводиться з метою набуття курсантами навичок з визначення процедури розгляду адміністративних справ в адміністративних судах апеляційної інстанції.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Практичне заняття передбачає проведення квізів та вирішення кейсів, під час їх проведення можуть використовуватися ділові ігри, моделювання практичних ситуацій, бінарні заняття за участю практичних працівників Національної поліції України тощо.

1. Підстави, строки та порядок звернення до суду апеляційної інстанції.

Ситуація:

ТОВ «За майбутнє» 03.04 2021 року звернулось до адміністративного суду з позовом до інспектора ДПП в Шевченківському районі міста Києва про визнання його дій неправомірними.

Рішенням адміністративного суду першої інстанції від 07.06.2021 року у задоволенні позовних вимог було відмовлено у повному обсязі.

Колегія суддів Київського апеляційного адміністративного суду, переглядаючи указане судові рішення в апеляційному порядку, встановила, що під час розгляду справи судом першої інстанції було неповно з'ясовано усі обставини у справі. У зв'язку з цим, постанову від 07.06.2021 року було скасовано, а справу направлено для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Надайте правову оцінку обґрунтованості судового рішення Київського апеляційного адміністративного суду.

Ситуація 2.

Громадянин Зайцев звернувся до Львівського окружного адміністративного суду з позовними вимогами до державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища у Львівській області про визнання протиправною постанову про накладення адміністративного стягнення.

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 2 жовтня 2020 року громадянину Зайцеву було відмовлено у відкритті провадження у справі, спираючись на факт того, що юрисдикція адміністративного суду не поширюється на справи про накладення адміністративних стягнень. Тоді, громадянин Зайцев звернувся з апеляційною скаргою до Львівського апеляційного адміністративного суду.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правильність судового рішення адміністративного суду першої інстанції.

Складіть апеляційну скаргу від імені Зайцева і рішення суду Львівського апеляційного адміністративного суду за результатами її розгляду.

2. Порядок розгляду адміністративних справ у судах апеляційної інстанції

Ситуація 1.

До Харківського апеляційного адміністративного суду надійшло клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги Головним управлінням Пенсійного фонду України в Полтавській області на постанову Глобинського районного суду Полтавської області від 22 вересня 2020 року по справі № 527/138/16-а за позовною заявою громадянина Іванова до Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області про визнання дій протиправними, скасування рішення, зобов'язання вчинити певні дії щодо переведення з одного виду пенсії на інший.

Складіть клопотання про звільнення від сплати судового збору за подання апеляційної скарги; по-друге, визначте дії Харківського апеляційного адміністративного суду і процесуально їх оформіть.

Ситуація 2

Харківський апеляційний адміністративний суд виніс постанову про залишення в силі рішення місцевого суду про відмову у задоволенні позовної заяви громадянина Івлєва до Харківської дирекції українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» про визнання протиправною відмову в задоволенні запиту на інформацію (ненадання копії наказу про ліквідацію вузла поштового зв'язку, інших документів, пов'язаних із ліквідацією

цього вузла, інформації про передачу приміщення та іншого майна, що належало відділенню, фізичній чи юридичній особі) та зобов'язання відшкодувати завдану моральну шкоду у сумі 50000 грн.

Проаналізуйте ситуацію і визначте правомірність винесеної постанови Харківським апеляційним адміністративним судом.

Складіть апеляційну скаргу від імені громадянина Івлєва, керуючись ст. 296 КАС України. З'ясуйте, чи може бути заявлена вимога про стягнення моральної шкоди в адміністративному судочинстві?

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

На практичному занятті було розглянуто ситуаційні задачі, закріплено теоретичні навички за даною темою, змодельовано практичну ситуацію за запропонованими кейсами.

4.Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні та навчальні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сокурєнка / О.В. Брусакова, І.В. Панова, Д.В. Швець та ін. Харків: ХНУВС, 2021. 217 с.
2. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник / кол. авт.; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
- 3.Бандурка, О. М. Адміністративний процес України: монографія / О. М. Бандурка. Харків: ХНУВС, 2019. 422 с.
4. Джафарова М.В. Адміністративне процесуальне право України: питання теорії: монографія. Харків: Константа, 2018. 588 с.
5. Смокович М.І. Бевзенко В.М. Адміністративний процес України: теорія, практика : Підручник. Заг. ред. д. ю. н., проф. Бевзенка В. М. Пер. з нім. і адапт. Рижкова Г. В. Київ : ВД «Дакор», 2020. 1346 с.
6. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с.
7. Пчелін В.Б. Організація адміністративного судочинства України: правові засади: монографія. Харків: ТОВ «У справі», 2017. 487 с.
8. Адміністративний процес Адміністративний процес : навч. посіб. / [Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Гусаров С. М. та ін.] ; за заг. ред. О. Ю. Салманової, А. Т. Комзюка. Харків : ХНУВС, 2022. 412 с.

Додаткова

1. Вітвіцький, С.С.Адміністративне право та процес: навч. посіб. / С.С. Вітвіцький, Т.В. Хайлова, О.М. Пересада; Донец. держ. ун-т внутр. справ. Одеса: ВД "Гельветика", 2022. 400 с.
2. Джафарова М.В. Ступінь наукової розробленості проблеми визначення адміністративного процесуального права в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 6. Т.1. С. 170-175.
3. Федоренко Т.В. Новації в судовій реформі України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 5. С. 128-131.
4. Тімченко С.В. Моделі інституту адміністративної юстиції в загальноєвропейських системах права. *Актуальні проблеми юриспруденції*. 2017. № 2. С. 155-157..
5. Писаренко Н. Б. До питання про особливості формування вітчизняної концепції адміністративного процесу. Питання адміністративного права. Кн. 1. Відп. за вип. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2017. 282 с.
6. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання; за заг. ред. Н.Б. Писаренко. Харків: Право, 2020. 238 с.

Нормативно-правові акти:

7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. (в ред. від 11.07.2023). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України «Законодавство України»*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
8. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 №3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №38. Ст. 385. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. ст. 222. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
10. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Голос України* від 25.10..2014. № 206. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
11. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
12. Про місцеві державні адміністрації: Закон України: від 9 квіт. 1999 р. №586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 3190 (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст. 170 (в ред. від 11.07.2023). URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80
14. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017. №2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. ст. 400. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/print>
15. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня. 2016 р. №1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31, ст. 545. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

16. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
17. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012. №49. Ст.1919. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/4901-17>
18. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №35–36, 37. Ст. 446. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
19. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 258. *Офіційний вісник України* від 09.04.2021. № 27 стор.168. стаття 1464. (в ред. від 11.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-%D0%BF#Text>
20. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 лип. 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
21. Про безоплатну правову допомогу : Закон України: від 2 черв. 2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
22. Про судовий збір: Закон України від 8 лип. 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
23. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012. № 5202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/stru#Stru>
24. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
25. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
26. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
27. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08 липня 2011 р. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
28. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
29. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>
30. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства: Наказ МВС України, Адміністрації державної прикордонної служби України, СБУ України від 23.04.2012 № 353/271/150. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12>.
31. Про затвердження Положення про Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 січня 2011 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5-2011-%D0%BF>

32. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2000 № 188 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00>
33. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 № 2899-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2899-15>
34. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
35. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
36. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
37. Про прикордонний контроль: Закон України від 05.11.2009 р. № 1710-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

38. Офіційний сайт Верховної Ради України: <https://portal.rada.gov.ua/>
39. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <https://www.kmu.gov.ua/>
40. Офіційний сайт Судова влада України: <https://court.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України: <https://www.gp.gov.ua/ua/index.html>
42. Офіційний сайт Верховного Суду: <http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/>